

ה' כסיו ה' פרחת תענית - חנוכה ה' כז' אדר ב' המשע"א ה' ג'ליון 214 ה' שנה ה' ה'

במומו פוסל

"אין נקל בעולם כמו למצוא מומים בחבירו, ואין קשה בעולם כמו להכיר מומי עצמו"

שהוא טוב עין ונפשו ישרה, הרי שלא רק שאין הוא מחפש פגמים ומגרעות בבני אדם, אלא שלעולם לא יעלו על דל שפתיו מעשים רעים שעשו אחרים, כי אין הוא מכיר מעשים שאינם ישרים, וממילא אין הוא מבחין בהם כלל. ורק מי שהוא בעל מידות מגונות מבחין בדברים הלא טובים שבסובבים אותו. ועל כן אמרו "כל הפוסל במומו פוסל", **כי בפוסלו אחרים פוסל הוא את עצמו**, כי בכך מעיד הוא שמידותיו אינם מתוקנות.

וכתב הגר"ח שלפי זה נמצא שהסתכלות האדם על הסובבים אותו כמוה פְּמַרְאָה שבה רואה האדם את צורתו, כי מי שרואה בחבירו מעלות טובות טוב הוא בנפשו, ומי שרואה בחבירו מגרעות גרועה הוא בנפשו [ולשונו שם "הפְּמַרְאָה פשעי חבירו היא כמראה מלוטשת המראה לאדם צורה כצורתו אם לבן ואם מפוחס, והרואה צורה מפוחמת במראה הלא ידע כי בנפשו הוא, **וליבון הוא צריך**"].

ועל פי זה ביאר הגר"ח את הפסוק (משלי כז, יט) **"כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם"**, כי כשם שבמים רואה האדם את השתקפות צורתו, כך במבטו אל חבירו אם לטוב ואם לרע רואה הוא את השתקפות נפשו ומידותיו. ואם רואה בחבירו איזה פגם או מום **יפשפש מיד במעשיו וימצא שיש בו את אותו פגם ממש**, שאם לא כן לא היה מוצאו בחבירו. וכגון מי שמאשים את חבירו בגאווה או צרות עין יתבונן ויראה שהוא עצמו לקוי בכך, כי דרך חבירו משתקפות אליו מידות נפשו.

ונמצא שכל מי שמוצא פגמים בחבירו יש בו את אותם מגרעות ופגמים בדיוק, ואם כן מדוע אין הוא מוצא אותם אלא בחבירו? אלא שעל כך אמרו "אין אדם רואה נגעי עצמו", כי בעיניו צדיק וישר הוא, ואדרבה **"כל הנגעים אדם רואה"**, דהיינו שהוא יכול להיות בעל המוסר והמוכיח הגדול ביותר ולמצוא את מגרעות הנפש ותחלואיה, אך כל זה כשמדובר בחבירו, אך מנגעי עצמו אין הוא רואה מאומה, ובעיניו צדיק וישר הוא.

ספר חסידים – "כל המספר על בני אדם רע,

תוכל לחושדו בדבר זה רע שמספר על אחרים"

וכדברי הגר"ח נתבאר אף ב'**ספר חסידים**' (סי' תרל"ב) "דע, שכל המספר על בני אדם רע, **תוכל לחושדו בדבר זה רע שמספר על אחרים**, שהרי אמרו כל הפוסל פסול ובמומו הוא פוסל. ולמה אמרו במומו הוא פוסל? כי הלב של הפוסל לא יוכל לחשוב מום לחבירו אלא במה שמצוי בו אומר לאחרים".

וכן מצאנו בתורת ה**בעש"ט** (ספר בעש"ט עה"ת פ"י בראשית אות קכו) בביאור המשנה הנ"ל "כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו",

מן הפסוק "נגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל הכהן" שנאמר בפרשתנו (פ"ג פס' ט) למדו חז"ל **במסכת נגעים** (פ"ב מ"ה) ש"כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו", כלומר, שכהן שראה בו נגע אינו יכול לפסוק לעצמו, ורק כהן אחר יכול לטהרו או לטמאו [וביאר התפארת ישראל (יכין, שם) שכן משמעות הפסוק "והובא אל הכהן", שהכהן המנוגע תלוי בכהן אחר ואין הוא יכול לדון בנגעי עצמו], וכן פסק הרמב"ם **בהלכות טומאת צרעת** (פ"ט ה"א). [וראה **מנחת חינוך** (מצוה קס"ט- י"ט' במסקנת דבריו) וחזו"א (נגעים סי' ד' אות ח') שביארו, שעיקר גזירת הכתוב היא שאין הכהן יכול לפסוק דין לעצמו, אבל יכול הוא לראות את הנגע, וכהן אחר ואפי' שוטה יטהר או יטמא אותו].

צל"ח – "כל אחד צדיק בעיני עצמו ואין צדיק

זולתו"

והנה, בספרי המוסר מופיעה הלכה זו ש"אין אדם רואה נגעי עצמו" פעמים רבות בתור דוגמא ותוכחה לכך שדרך האדם שלא להביט אל חסרונותיו ואל פגמיו, וכל מעשיו ישרים ומתוקנים בעיניו. ואדרבה שאת אותם חסרונות שבאמת קיימים בו למכביר מוצא הוא דוקא מחוצה לו אצל חבירו וקרוביו, ו"מאשים" אותם במידות לקויות וטבעים מגונים.

וכן מצינו ב**דרושי הצל"ח** (דרוש י"ט לעש"ת) "כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו, **וכל אחד צדיק בעיני עצמו ואין צדיק זולתו בארץ**, ותמיד הוא מספר בגנות חבירו, ואינו מבחין כי הנגע הוא בקירות ביתו, ובמומו הוא פוסל אחרים".

וכן כתב ה**פלא יועץ** (ערך 'בזיון') "מנהגו של עולם שכל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו, לפי שאדם עשוי לחפש אחר מומי חבירו ותכף דן אותו לכף חובה, אבל לעצמו מבקש מ"ט פנים לטהר את השרץ, באופן שנדמה לו כי זך וישר פעלו ואין כמוהו בכל הארץ". וכתב עוד (ערך 'זלזול') **"אמר החכם, אין נקל בעולם כמו למצוא מומים בחבירו, ואין קשה בעולם כמו להכיר מומי עצמו"**.

התייחסותו של האדם כלפי הבריות ושיחתו

בהם מעידה על פנימיותו

ובספר "רוח חיים" על פרקי אבות (פ"ב מ"א בהג"ה) להגר"ח **מואלוז'ין** הרחיב בענינים של אותם אנשים שדרכם לְבַקֵּר ולפסול בני אדם ולמצוא בהם פגמים ומומים. כי הנה ידוע מאמר חז"ל "כל הפוסל במומו פוסל" (קידושין ע, ב). ולימדונו בזה שהתייחסותו של האדם כלפי הבריות ושיחתו בהם מעידה על פנימיותו. כי מי

דהיינו ש"כל הנגעים שאדם רואה חוץ", כלומר שרואה מחוצה לו אצל אנשים מגרעות ומידות רעות, הרי זה "מנגעי עצמו", שהוא עצמו מנוגע בהם, שאם לא כן לא היה מוצא באחרים כן. וכעין זה כתב ה'אוהב ישראל' מאפטה (לקוטים חדשים – בראשית) "אין אדם רואה נגעי עצמו. והעצה היעוצה לזה להסתכל במי שכנגדו, היינו שאם יראה אדם שעושה דבר שלא כהוגן, יחשוב בדעתו מפני מה זימן ה' לפני לראות זאת אם לא כי הנגע הזה נוגע בקירות הנפש שלי, ומחמת הסתת היצר טחו עיני מראות".

המהר"ל - כשם שפירות טובים מעידים על גזע ושורש טוב, כך מי שמדבר טוב על חברו מעיד דיבורו כי שורשו טוב

יסוד זה שדברי האדם על חבריו מעידים על פנימיותו נרמז לדברי הש"ה הקד' בפרשתנו בפסוק נוסף בפרשה (פייג פמ"ה) "וטמא טמא יקרא", "כי הטמא קורא לחבירו טמא". וכן כתב הכלי יקר (סו) "המטמא בניב שפתיו אחרים טמא יקרא גם הוא, כי ודאי במומו פוסל".

ובתורת המהר"ל (נתיב התיקה פ"א) מצאנו פירוש נפלא לענין זה של כל הפוסל במומו פוסל, "כל הפוסל במומו פוסל, כי הלשון נחשב כמו פרי האדם, שכן יקרא הלשון "ניב שפתים" (ישעיה פנ"ז) מלשון "תנובות שדי". ויש לך לדעת כי האדם כעץ השדה והדיבור הוא הפרי שלו, וכמו שאין פרי רע יוצא משורש טוב ואין פרי טוב יוצא משורש רע, כך הדיבור באדם כאשר פוגם את חברו מורה זה על השורש שהפגם בא ממנו שהוא רע, ולכך במומו דוקא פוסל, מפני כי הדבר הרע שיצא ממנו הוא נמצא בו, וכאשר גזע האילן הוא פגום כן יצא ממנו עכ"ל.

ללמדך כי דיבור האדם כפרי העץ הוא, וכשם שפירות טובים מעידים על גזע ושורש טוב, כך מי שמדבר טוב על חברו מעיד דיבורו כי שורשו טוב, ואידך זיל גמור.

רבינו יונה – מעשי האדם זכים בעיניו ולכן תיקון

הפידות ענין קשה הוא

ובספר משלי (טו, טז) נאמר "כל דרכי איש זך בעיניו, וְתִכֵּן רוחות ה'", ופירש רבינו יונה "טבע האדם כי כל מעשיו אשר יגיעוהו מדרך מידתו זכים בעיניו אם טובות ואם רעות, ולפיכך תיקון המידות ענין קשה הוא. אמנם "ותוכן רוחות ה'" כי כאשר יבקש האדם להכין לבו לעבודת השם ויראתו, כן יעזרהו השי"ת לתקן הלב וליישר המידות".

ומדבריו למדנו שענין זה שאין אדם רואה נגעי עצמו הוא שורש הבעיה של תיקון המידות, כי אם אין האדם יודע מה גרוע ופגום במעשיו כיצד ידע לתקנם כראוי. אולם מי שחפץ בתיקון המידות

ומבקש מהשי"ת שיעזרהו בכך, זוכה לסייעתא דשמיא מיוחדת לתיקון המידות.

וכן כתב המאירי בפירושו לפרקי אבות (פ"א), שמה שאין האדם רואה נגעי עצמו עומד לו לרועץ ואינו מניח לו ליישר דרכיו. אמנם כתב שהעצה היעוצה לכך היא להשתדל שיהיה לו חבר טוב שיעיר לו ויאיר את דרכו ועל ידו יזכה לתקן מידותיו.

מי שאינו קרוב אצל עצמו זוכה לקרבת ה'

ובספר מדרש שמואל על פרקי אבות (פ"א מ"ד) פירש בסגנון זה את דברי המשנה "אם אין אני לי מי לי". כי הנה מובא בזה"ק ש"מ"י הוא אחד משמותיו של הקב"ה "י"מ"י בגימטריא נ', וזהו "מי ברא אלה" דהיינו שהקב"ה ברא אלה]. והנה אם האדם יהא קרוב אצל עצמו ולא יראה נגעי מעשיו לעולם לא יוכל לחזור בתשובה ולהטיב דרכיו. ורק אם יהיה כזר בעיני עצמו יוכל לפשפש ולמשמש במעשיו.

וזהו "אם אין אני לי", שאם אין האדם קרוב אצל עצמו בבחינת "אני", אזי זוכה ל"מי לי", שהקב"ה קרוב אליו ומסייע לו להתחזק ולתקן מעשיו, כי בזכות שאין הוא קרוב אצל עצמו זוכה שהקב"ה קרוב אליו. אבל "וכשאני לעצמי", שהוא קרוב אצל עצמו ואינו רואה נגעי וחטאיו, אזי "מה אני", שהוא בבחינת הבל וריק, והקב"ה מתרחק ממנו מדה כנגד מדה.

"בשביל שאני אוהב התורה לעולם אני מדבר

בה"

ולסיום נצטט את דבריו הנוקבים של האורחות צדיקים (שער כה) בענין זה, "כל הפוסל פסול, ואינו מדבר בשבחו של עולם, ודרכו לפסול בני אדם במום שיש בו, כי הוא מונח כל היום בלבו כיון שהוא מוציאו בפיו. כי כל אדם נבחן וניכר במעשיו. כיצד? אם תראה אדם שהוא רגיל לשבח נשים ולדבר מהן תמיד, דע לך שהוא אוהב נשים. ואם הוא משבח מאכלים טובים ויין, דע לך שהוא זולל וסובא. וכן בכל דבר. וראיה מהפסוק (תהלים קיט, צו) "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי", בשביל שאני אוהב התורה לעולם אני מדבר בה, כי על כל דבר שאדם אוהב בלבו הוא צריך לדבר תמיד. בעל הלשון מחפש מומי בני אדם, והוא דומה לזבובים שהם ינוחו לעולם על מקום הלכלוך, אם יש באדם שחין, מניחים את הגוף וישבו על השחין, וכך הוא בעל לשון הרע, מניח כל הטוב שבאדם ומדבר מן הרע. ומעשה באדם אחד שהלך עם חכם בשדה, וראו נבלה, אמר אותו האדם: כמה מסרחת נבלה זו, אמר החכם: כמה לבנים שיניה. החכם הוכיח לאותו אדם ואמר, למה תאמר הגנאי שלה, תאמר השבח, כי לעולם יספר אדם בשבחו של עולם".

העלון מוקדש להצלחת ר' יהודה דגגה הי"ו. ויצחק ודייניו רבקה קקון וילדיהם הי"ו. ולרפואת ברוך בן אליס, ואסנת מזלי בת בלה קלייר.

תשפ"ב

העלון מוקדש לע"ג: ר' בנימין בן משה ז"ל ♦ אהרן בן יחיא מעברי ז"ל ♦ יחזקאל בן ג'ולית ז"ל למשפחת דגמי ♦ הרב עובדיה בן יעקב ז"ל ♦ שלמה בן מרים ז"ל ♦ מאור בן צביה ז"ל ♦ יצחק בן טאוס סלמי ז"ל ♦ מרת סרח (שרה) בת רחמה ע"ה ♦ מרת צביה בת סרח ע"ה ♦ מרת רחל בת סאלחה ע"ה ♦ מרת נאז'ה בת תאג'ה ע"ה ♦ אבלין בת איבון ע"ה ♦ מרת וואסינה בת סולטנה ע"ה ♦ ת.ג.צ.ב.ה

קורא נכבד!

עלון זה מופץ בעותקים רבים בארץ ובעולם, אם ברצונך לזכות בהפצת תורה לאלפי קוראים מידי שבת, ולהקדיש את העלון למשך חודש או שנה או באופן חד פעמי לברכה להצלחה ולרפואה או להבדיל לע"ג נא פנה לפרטים בטל' הנ"ל

שיעורי הרב המחבר שליט"א בעיר רחובות: בימים א' עד ה' שיעור בגמרא הלכה ומוסר ככולל "שערים המצויינים" (רח' הרוא"ה 17) בין השעות 10:30 - 11:30, וכן 15:30 - 16:30. ובמרכז הרחובי "דרכי אמונה" רח' וינר 2 (מעל 'ברכת השם') ביום רביעי בין השעות 20:00 - 21:15 שיעור במסכת ברכות וכן מוסר ודרוש. וביום חמישי באותם שעות שיעור ב'אור החיים' הקד' על הפרשה (תפילת ערבית לאחר השיעורים). טל' לתיאום דרשות ושיעורים - 050-4191861